

alber kami

(7-XI-1913 - 4-I-1960)

Moderna francuska, odnosno svetska književnost u ličnosti Albera Kamića izgubila je 4 januara 1960 godine svog velikog pisca.

Umesto nekrologa objavljujemo odjomke iz knjige slovenačkog dramskog pisača i pesnika Jože Javoršeka „Srečanja“ („Sveti“), Maribor, „Obzorja“, 1958.

... Alber Kamić (Albert Camus) je čovek izvanrednih kvaliteta. Rodom je iz Alžira. Svoju mladost proveo je u bljesku onog mediteranskog sunca koje je nekad kumovalo grčkoj civilizaciji. Njegovi književni prvenci sočni su plodovi mediteranskog podneblja tako da i danas njegov janski, prozračni i čist stil pripisuju sunčanoj školi Severne Afrike...

Kamićev klasični stil u oštrosti je suprotnosti s modernim barokom koji još od simbolizma vladala u zapadnoj književnosti i komе je u romanu izborio pravo gradjanstva. Marcel Prust, a u poeziji nadrealistički pokret. To je razlog da je Kamić veoma usamljen, da je nekakav prethodnik klasičke dvadesetog veka koja se priprema na svim stranama.

I filozofski Kamić je potpuno osamijen. Isprva su ga ubrajali u egzistencijaliste, a njegov spor sa Sartrom pokazao je da je dalek egzistencijalističkoj filozofiji. Sam je Izvan svih stranaka i struja. Sam se bori da savremenoj Francuskoj nadje lik, i po njemu Francuzi neće moći da nadaju svoj lik ukoliko ne budu prošli kroz vatrenu moralnu obnovu. Kamićeva filozofska načela su u suštini ponovljena i osvezena načela koja su u ranijim vekovima izražavali francuski moralisti. Kamić njihovo moralno predanje obnavlja u novim uslovima...

Sredinom decembra

Primamljivo je opisati kako može veliki čovek, u čiju semku smo nekim slučajem došli, da utiče na unutrašnji naspored našeg duševnog prostora. Prisili te da premesti sanduke, preoreštaš njihovu sadržinu i izbacis iz njih sve suvišno i nepotrebno.

Gotovo da u pisanju ovih svojih beležaka zalutam i izgubim iz vida glavnog misao koja me progoni u ovim sivim mesecima kad se jesen meša sa zimom. Zelebih na proniknjem od dna velikog prevrata koji doživljavamo na području romana. — Pokušao sam da razjasnim sebi ovaj pre-

vrat čitanjem, razmišljanjem, razgovorima, u pariskim društvinama i temeljnim dijalozima koje sam vodio sa pojedincima. Moram priznati da i pored svih naporu nisam još uspeo da stvorim sliku tog procesa čiji značaj zasada samo naslućujem.

Razgovori s Kamićem podržali su neke moje misli i otvorili vrata novim razmišljanjima.

Kamić je govorio pričaložno ovo: „Raskid s romanom XIX veka je okončan. Zadatak modernog romana nije više da priča priče, oblikuje karaktere, izmišlja ličnosti i opisuje društvene prilike. Moderni roman je svedočenje o čovekovom životu.“

„To se zove: idejni roman.“

„Možda. Ali u svakom slučaju je vrlo važan prelom, možda od one vrste preloma koju su nekad odvajali liriku od epike. Epika se otrgla od poezije i predala romanu koji je nastao. Danas roman razara onaj poredek koji je u prethodnom veku bio uvažavan. Njegove karakteristike (priču, karaktere, milje, itd.) preuzima film. Roman mora da izabere nove oblike života, i upravo ti oblici su u najteškoj vezi sa današnjim životom ljudi. Roman se oslanja na tradiciju francuskih moralista i odatle prodire ka novim prostranstvama koja su možda bliža eseju nego li romanu. Danas živimo u eposi književne vidovitosti a ne u eposi fantazije.“

Hteo sam da objasnim sebi kakav suvremeniji filozof ostvarjuje svoje teorije o belerističi. Sam htio da mu postavljam pitanja u vezi sa Sartrom mni pač u vezi sa Malroom koji je na području romana počeo tako da okreće perom kako je to Kamić upravo označio. Ustanovio sam da seze para le između filozofskih dela suvremenih romansijera i njihovih romana. Sartrov filozofsko delo „Biće i ništavilo“ osnova je njegovog romana „Puteve slobode“, Kamićev „Sizifov mit“ osnova „Stranca“, „Pobunjeni čovek“ osnova „Kuge“ itd. Savremeni pisaci su filozofi, njihove romane prati filozofski blizanci ali izvrnuti. (Nesto slatko nalazimo i kod Voltera, a u savremenom svetu za romansijere-filozofe varže Haksli, Jinger i do izvesne mere i Silone). Današnji roman je roman koji se bavi čovekovim svešću i čovekovim odnosom prema svetu u svim onim hiljadostim oblicima u kojima nam se sve pretvara, a ne nesrećama i teškoćama pojedinaca.

Zatim smo podrobno govorili o stilu savremenog romana. Još pre poslednjeg rata među romansijerima je vladao pretežno romantičarski stil. Malo — iako to čudno zvuči — još uvek je romantičar. Posla rata romansijeri su se otreznali. Njihovo pisanje je suho, mišićavo, stegnuto. Da se ne bave tematikom koja katkad prevazilazi svakidašnji život pojedinaca mogli bismo ih po stilu uvrstiti među naturaliste.

I njihov objektivistički stil nužno je morao da pretrpi značajne promene na području romana koje se sada ispostavljaju u mlađoj školi romansijera, množice zvezda na nebu evropske pišane reči. Mislim na Natali Sartot, Kloda Morijaka, Rob-Grijea, Žana Kerola, Mišela Bitora... Interesovalo me je da Kamić misli o nastojanjima ovih mlađih romansijera.

„Nisam za škole. Ako se promene u romanu dešavaju, njih zahteva razvoj civilizacije, potrebe ljudi i još sto drugih stvari. Tehnika koju nova škola tako glasno objavljuje — nije važna. Važan je uveliči i svugde jedino kvalitet.“

Jože JAVORŠEK
Sa slovenačkog preveo
Dejan POZNANOVIC

ANTOLOGIJA prevedenih pesama

WALT WHITMAN — TIN UJEVIĆ

iz „pjesme o meni“ XLVI

Znam, da sam pobjednik vremena i prostora, i nisam nikada bio izmijeren niti će ikada biti izmijeren.

Skitam se na vječitom putovanju (ded poštuje svi!)
Moje je obilježje nepromočivi kaput, crvete cepele i
štapi odsjećen u sumi.

Moj se nijedan prijatelj ne odmara na mojem naslovcu.
Nemam naslonjaču ni crkve ni filozofije.

Nikoga ne vodim stolu za ručak, u knjižnicu, u burzu.
Ali svakoga muža i svaku ženu medju vama ja vodim
na brezuljak,

moja vas lijeva steže oko pojasa,

moja desna pokazuje na krajolike kontinenata i javni
drum.

Ne, ni ja ni niko drugi ne može prevaliti taj put za vas,
vi ga morale prevaliti sami.

Nije daleko, on je na doseg, možda ste bili jednom na njemu nakon svojega poroda, ali se ne sjecate, možda se on proteže posvuda na vodi i na suhu.

Uprti svoje dronjke, dragi sine, a ja ču moje, te se
požurimo, putem čemo susresti čudesnih gradova i slobodnih naroda.

Ako se umoriš, predaj meni oba tereta, a svoju nabrekulu
ruk u odmor na mojem bedru, a u pravo vrijeme ti ćeš mi uzvratiti tu uslugu, jer kada krenemo, ne čemo više mirovati.

Danas prije rasvita popeh se na neko brdo i zagledah
na natisnuto nebo i rekoh mojemu duhu: „Kada mi postanemo putnici tih
putanja i uživaci na slaslada i spoznaja svatčega na
njima, hoćemo li onda biti umireni i zadovoljeni?“

A moj duh reče: „Ne, mi idemo na tu uzvisinu samo
zato, da prodjemo i da nastavimo još dalje.“

Ti mi takodjer postavljaš pitanja i ja te slušam.
Ja odgovaram, da ne mogu odgovoriti, ti moraš sam
naci odgovor.

Sjedni na čas, dragi sine,
evo dvopake za jelo i mljeka za piće.
Ali čim odspavaš i presvučesi se u čisto odjelo, ja ču
te poljubiti oproštim poljupcem i otvoriti vrata za
tvoj izlaz odavde.

Dosta si dugo sanjao prezira dostoje sne,
sada ja ispirjem mrenu s svojih očiju,
moraš se oblikuvi na blažeštanje svjetlosti i svakoga časa
svoga života.

Dugo si bojažljivo gacao držeći se daske uz obalu,
sada hoću da postane hrabar plivač,
da skočis u sredinu mora, da opet izroniš, da mi kimneš,
da povičeš i da sa smijehom stresiš vodu iz svoje
kose.

excelsior

Tko je stigao najdalje? Jer ja bih htio još dalje.
I tko je bio pravedan? Jer ja bih htio biti najpravedniji
na zemlji.

I najoprezniji? Ja bih htio biti još oprezniji.
I tko je bio najsretniji? O, mislim, ja — mislim da
nitko nikada nije bio sretniji od mene.

I tko je sve protračio? Jer ja uvjek rasipam najbolje,
sta imam.

I tko najponosniji? Jer ja vjerujem da imam razloga
da budem najponosniji sin zemlje — jer ja sam sin
življosti i visokoga grada.

I tko je bio hrabar i vjeran? Jer ja bih rado bio naj-
hrabrije i najvernije biće svemira.

I tko dobrohotan? Jer ja bih htio pokazati više dobro-
hotnosti nego svi ostali.

I tko je stekao ljubav najbrojnijih prijatelja? Jer ja
znam, što to znači steti strastvenu ljubav mnogih
prijatelja.

I tko posjeduje savršeno i zaljubljeno tijelo? Jer ja ne
vjerujem, da tko posjeduje savršenje ili zaljublje-
nije tijelo od mojega.

I tko misli najprostranije misli? Jer ja bih htio nad-
maštiti i te misli.

I tko je spjevalo himne, koje dolikuju zemlji? Jer ja
mahnjam da prozdrljive ekstaze da pjevam radosne
himne za čitavu zemlju.